

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (तालवाद्य) अभ्यासक्रम

एम. ए. प्रथम वर्ष - प्रथम सहामाही संगीत (तालवाद्य)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत पहिले वर्ष पहिली सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T12) सैद्धांतिक	भारतीय संगीताचा इतिहास	भारतीय संगीताचा प्राचीन ते आधुनिक काळातील इतिहास आणि त्यात घडून आलेली स्थित्यंतरे. (यात खालील मुद्द्यांचा अंतर्भाव आहे. वैदिक संगीत, रामायण, महाभारत, पुराण कालीन संगीत व ताल वाद्यांचा उपयोग, जैन, बुद्ध, मौर्य, गुप्त कालीन संगीत व ताल - वाद्यांचा उपयोग.भरत (नाट्यशास्त्र), मतंग (बृहत्देशी), आणि शारंगदेव (रत्नाकर) यांच्या वेळचे संगीत.हवेली संगीततानसेन आणि अमीर खुशरो यांचे योगदान.धृपदखयालविविध वाद्यांचे वर्गीकरण.पखवाज आणि तबला वाद्याचा उगम आणि विकास.
P12) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	अ. तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : तबला : तीनताल, एकताल तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : पखवाज : आदिताल, चौताल सूचना - तबला- अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) पेशकार - कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. आ) कायदा - दोन्ही तालात प्रत्येकी तीन कायदे (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. इ) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. ई) परण / चक्रदार (चक्रदार परण, चक्रदार तुकडा इ). - दोन्ही

		तालात तीन. उ) गत - दोन्ही तालात दोन - दोन. ऊ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन. ए) तुकडा - दोन्ही तालात तीन - तीन. इत्यादी. पखवाज- अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) प्रस्तार - दोन्ही तालात, कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. आ) परण - दोन्ही तालात तीन - तीन. इ) विविध मात्रा - दोन्ही तालात चार ते पाच. ई) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. उ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन. ब) सुगम संगीतात वापरले जाणारे ताल : तबला : दादरा, केरवा (मध्यलय) सुगम संगीतात वापरले जाणारे ताल : पखवाज : धुमाळी, केरवा(मध्यलय) सूचना - तबला / पखवाज प्रात्यक्षिक परीक्षेत दिलेले सुगम संगीतासाठी वापरल्या जाणाऱ्या तालांचे सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) तालांच्या ठेक्याचे प्रकार. आ) लग्गी - लडी यांचे सादरीकरण. कमीतकमी चार प्रकार आणि तिहाई.
V12) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर आधारित तोंडी परीक्षा. सूचना - तबला / पखवाज अ) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन, त्यांची संपूर्ण माहिती उदा- एकूण मात्रा, टाळी, खाली, खंड, तालाचा उपयोग, हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन करण्याची क्षमता. समान मात्रा असलेल्या तालांची वरील प्रमाणे माहिती. आ) प्रात्यक्षिक परीक्षेत उल्लेखित तालात वाजविलेल्या सर्व रचनांची शास्त्रीय माहिती. इ) आपल्या वाद्याविषयी सविस्तर माहिती. उदा - वाद्याचा इतिहास, विविध भागांची माहिती इत्यादी.

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (तालवाद्य) अभ्यासक्रम

एम. ए. प्रथम वर्ष - द्वितीय सहामाही संगीत (तालवाद्य)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत पहिले वर्ष दुसरी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T22) सैद्धांतिक	तालांचा शास्त्रीय अभ्यास	१. सादरीकरणातील तालांचा शास्त्रीय अभ्यास. वेगवेगळ्या तालांमध्ये बंदिशी लिहिणे. २. गत, कायदा, रेला, परण इत्यादी लिहिणे ३. छंद, लयकारी, फर्द इत्यादी घटक दर्शवणाऱ्या विविध तुकड्यांचे लिखाण (लिपीबद्ध करणे). ४. समप्रकृतिक तालांचा तुलनात्मक अभ्यास. ५. वाद्य वादन पद्धती.
P22) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	अ) तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : तबला : रूपक, झपताल. तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : पखवाज : सुलताल, तेवरा. सूचना - तबला - अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) पेशकार - कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. आ) कायदा - दोन्ही तालात तीन कायदे (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. इ) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. ई) त्रीपल्ली आणि चौपल्ली - दोन्ही तालात दोन - दोन. उ) गत - दोन्ही तालात तीन - तीन. ऊ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन. ए) तुकडा - दोन्ही तालात चार - चार. (छंद, लयकारी, फर्द इत्यादी घटक दर्शवणारे तुकडे)

		पखवाज - अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) प्रस्तार - दोन्ही तालात, कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. आ) परण - दोन्ही तालात चार - चार. इ) विविध मात्रा - दोन्ही तालात चार ते पाच. ई) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी आठ पलटे आणि तिहाई. उ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन ए) तुकडा - दोन्ही तालात चार - चार. (छंद, लयकारी, फर्द इत्यादी घटक दर्शवणारे तुकडे) ब) सुगम संगीताची साथसंगत : तबला : दादरा, केहेरवा, धुमाळी, भजनी ठेका, खेमटा, चाचर ई. सुगम संगीताची साथसंगत : पखवाज : धुमाळी, भजनी ठेका, केहेरवा ई. सूचना - तबला / पखवाज • वर उल्लेख केल्या प्रमाणे सुगम संगीताची साथसंगत करणे आवश्यक, त्यासाठी विद्यार्थ्यांने किमान दोन महिने संबंधित विषयातील कलाकारांकडे साथसंगतीचा अभ्यास करणे आवश्यक. परीक्षेच्या वेळी त्या त्या विषयातील कलाकारांचे पत्र महाविद्यालयात सादर करणे आवश्यक. • अभ्यासक्रमात उल्लेखित तालांचे सादरीकरण तसेच लग्गी - लडीचे सादरीकरण. (लग्गी - लडी चे चार ते पाच प्रकार वाजविणे आवश्यक)
V22) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर आधारित तोंडी परीक्षा. सूचना - तबला / पखवाज अ) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन. त्यांची संपूर्ण माहिती उदा- एकूण मात्रा, टाळी, खाली, खंड, तालाचा उपयोग, हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन करण्याची क्षमता, समान मात्रा असलेल्या तालांची वरील प्रमाणे माहिती आणि तुलना. आ) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील तालात वाजविलेल्या सर्व रचनांची शास्त्रीय माहिती. इ) आपल्या वाद्याविषयी सविस्तर माहिती. उदा - वाद्याचा इतिहास, विविध भागांची माहिती इत्यादी. ई) छंद, फर्द, लयकारी याची माहिती. उ) अभ्यासक्रमात उल्लेख केल्या प्रमाणे सुगम संगीताला साथसंगत

		करण्याची क्षमता, साथसंगतीबद्दल माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांची माहिती, साथ करताना लग्गी - लडी चा उपयोग करण्याची क्षमता.

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (तालवाद्य) अभ्यासक्रम

एम. ए. द्वितीय वर्ष - तृतीय सहामाही संगीत (तालवाद्य)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत दुसरे वर्ष तिसरी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T32) सैद्धांतिक	संगीताचे सौंदर्यशास्त्र आणि उपयोजित संगीत	सौंदर्यशास्त्राची व्याख्या, आणि त्याबद्दल विस्तृत माहिती.पाश्चीमात्य सौंदर्यशास्त्रातील प्रमुख विचारवंत (सोक्राटीस, प्लेटो, एरीसटोटल), अध्यात्मिक आणि तात्विक हिंदू विचार सरणी.स्वर, लय, ताल, तालवाद्याची भाषा - सौंदर्य.एकाल वादनातील तसेच साथ संगतीतील सौंदर्य.स्वर - लय - ताल - छंद यांमुळे निर्माण होणारे रस.उपयोजित संगीत - व्याख्या आणि विस्तृत माहिती.उपयोजित संगीताचा विशिष्ट कारणासाठी केलेला उपयोग. उदा : नाटक, सिनेमा, भावगीत, व्यायाम संगीत, जाहिरातींसाठी संगीत, इ. आणि यात तालवाद्यांचा केलेला उपयोग.
P32) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	अ. तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : तबला : मत्तताल, पंचमसवारी. तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : पखवाज : मत्तताल, गजझंपा सूचना - तबला- अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ. पेशकार - दोन्ही तालात एक - एक वेगवेगळ्या भाषेचा पेशकार, कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. आ. कायदा - दोन्ही तालात तीन कायदे (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. इ. रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. ई. परण - दोन्ही तालात चार - चार. उ. गत - दोन्ही तालात तीन - तीन. ऊ. चक्रदार - (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन. ऐ) तुकडा - दोन्ही तालात चार - चार.

		पखवाज- अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) प्रस्तार - दोन्ही तालात, कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. आ) परण - दोन्ही तालात चार - चार. इ) विविध मात्रा - दोन्ही तालात चार ते पाच. ई) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाईसह. उ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन ऊ) तुकडा - दोन्ही तालात चार - चार. ब) साथसंगत : तबला : ख्याल, ठुमरी. साथसंगत : पखवाज: धृपद - धमार, भजन सूचना - तबला / पखवाज वर उल्लेखित सर्व गायन प्रकारांची साथ करता येणे आवश्यक. त्यासाठी विद्यार्थ्यांने किमान दोन महिने संबंधित विषयातील कलाकारांकडे साथसंगतीचा अभ्यास करणे आवश्यक. परीक्षेच्या वेळी त्या त्या विषयातील कलाकारांचे पत्र महाविद्यालयात सादर करणे आवश्यक.
V32) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर आधारित तोंडी परीक्षा. सूचना - तबला / पखवाज अ) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन. त्यांची संपूर्ण माहिती उदा- एकूण मात्रा, टाळी, खाली, खंड, तालाचा उपयोग, हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन करण्याची क्षमता, समान मात्रा असलेल्या तालांची वरील प्रमाणे माहिती आणि तुलना. आ) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील तालात वाजविलेल्या सर्व रचनांची शास्त्रीय माहिती. इ) आपल्या वाद्याविषयी सविस्तर माहिती. उदा - वाद्याचा इतिहास, विविध भागांची माहिती इत्यादी. ई) अभ्यासक्रमात दिलेल्या गायन प्रकारांना साथसंगत करण्याची क्षमता, साथसंगतीबद्दल माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांची माहिती, ठुमरी / भजन यांची साथ करताना लग्गी - लडी चा उपयोग करण्याची क्षमता. (लग्गी चे किमान चार प्रकार वाजविणे आवश्यक.)

भारती विद्यापीठ अभिमत विश्वविद्यालय

स्कूल ऑफ परफॉर्मिंग आर्ट्स, पुणे

पदव्युत्तर अभ्यासक्रम (क्रेडिट सिस्टीम)

एम.ए. (संगीत) (तालवाद्य) अभ्यासक्रम

एम. ए. द्वितीय वर्ष - चतुर्थ सहामाही संगीत (तालवाद्य)	क्रेडिट्स
सैद्धांतिक	०३
रंगमंच सादरीकरण	१४
मौखिक	०८

एम.ए. संगीत दुसरे वर्ष चौथी सहामाही		
परीक्षा	परीक्षा विषयाचे नाव	अभ्यासक्रम
T42) सैद्धांतिक	संगीत विषयक लिखाण आणि संगीत शिक्षण पद्धती	१. टीका २. वर्तमान पत्रातील लिखाण ३. चरित्र ४. संगीत सम्बन्धी विषयांवरील शास्त्रिय लिखाण. ५. निबंध लिखाण ६. गुरुशिष्य परंपरा - संकल्पना - स्वरूप आणि त्याचे महत्व संगीत शिक्षक आणि शिष्य यांचे गुणधर्म,संगीत शिकवण्याचे मूलभूत तत्व बदल आणि उपयोग, उद्दीष्टे लक्षात घेऊन संगीत शिकवण्याच्या विविध पद्धती उदा - शाळा, छंद शिकवणी , विश्वविद्यालय, संगीताचा व्यक्तिमत्व विकासासाठी उपयोग.
P42) प्रात्यक्षिक १	रंगमंच सादरीकरण	अ. तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : तबला: आडाचौताल, (Rudra) . तालांचा सविस्तर अभ्यास व सादरीकरण : पखवाज: धमार, (Rudra) . सूचना - तबला- अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) पेशकार - दोन्ही तालात एक - एक वेगवेगळ्या भाषेचा पेशकार, कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. आ) कायदा - दोन्ही तालात तीन - तीन कायदे (विविध जातींचे). कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. इ) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. ई) परण - दोन्ही तालात चार - चार. उ) गत - दोन्ही तालात तीन - तीन.

		ऊ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन. ए) तुकडा - दोन्ही तालात चार - चार. पखवाज- अभ्यासक्रमातील तालांचे विस्तृत सादरीकरण अपेक्षित ज्यामध्ये खालील घटकांचा अंतर्भाव असावा. अ) प्रस्तार - दोन्ही तालात, कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाई. आ) परण - दोन्ही तालात चार - चार. इ) विविध मात्रा - दोन्ही तालात चार ते पाच. ई) रेला - दोन्ही तालात दोन - दोन रेला (विविध भाषा असलेले). कमीतकमी दहा पलटे आणि तिहाईसह. उ) चक्रदार (फर्माइशी, कमाली) - दोन्ही तालात दोन - दोन. ऊ) तुकडा - दोन्ही तालात चार - चार. ब) साथसंगत : तबला - स्वरवादय (संवादिनी, सतार, वॉयलीन, बासरी ई.) आणि कथक. साथसंगत : पखवाज - स्वरवादय (संवादिनी, सतार / रुद्रवीणा, वॉयलीन, बासरी ई.) आणि कथक. सूचना - तबला / पखवाज वर उल्लेखित स्वरवादय आणि कथक नृत्य यांना साथ करता येणे आवश्यक. त्यासाठी विद्यार्थ्यांने किमान दोन महिने संबंधित विषयातील कलाकारांकडे साथसंगतीचा अभ्यास करणे आवश्यक. परीक्षेच्या वेळी त्या त्या विषयातील कलाकारांचे पत्र महाविद्यालयात सादर करणे आवश्यक.
V42) प्रात्यक्षिक २	मौखिक	प्रात्यक्षिक परीक्षेतील अभ्यासक्रमावर आधारित तोंडी परीक्षा. सूचना - तबला / पखवाज अ) प्रात्यक्षिक परीक्षेतील सर्व अभ्यासक्रमावर आधारित प्रश्न ज्यामध्ये अभ्यासक्रमातील इतर ताल वादन. त्यांची संपूर्ण माहिती उदा: एकूण मात्रा, टाळी, खाली, खंड, तालाचा उपयोग, हातावर टाळी धरून दुगून, तीगुन आणि चौगुन करण्याची क्षमता, समान मात्रा असलेल्या तालांची वरील प्रमाणे माहिती आणि तुलना. आ) प्रात्यक्षिक परीक्षेत उल्लेखित तालात वाजविलेल्या सर्व रचनांची शास्त्रीय माहिती. इ) अभ्यासक्रमात दिलेल्या स्वरवादय आणि कथक नृत्य यांना साथसंगत करण्याची क्षमता, साथसंगतीबद्दल माहिती, उपयोगात येणाऱ्या तालांची माहिती, कथकच्या विविध बंदिशींचे आपल्या वाद्यावर सादरीकरण, कथक नृत्याविषयी माहिती, त्यातील घराणेदार बंदिशींची माहिती (दोन ते तीन बंदिशी).